

Biskop Atle Sommerfeldt:

Preken Juleaften 2014

Domkirken i Fredrikstad

Frykt ikke!

Gjeterne hadde all grunn til å være overveldet av redsel. Deres oppgave var å vokte sauene mot rovdyr og tyver og sørge for at flokken var samlet og ikke gikk seg bort. Enhver uvant bevegelse i mørket vekket vaktinstinktet og en murrende følelse i magen av frykt for hva som kunne skje.

Den første julenatten ble anelsen av fare forsterket da det gikk opp for dem at det var den himmelske herskeren som gjestet dem. De hadde ingen andre bilder og forestillinger om en hersker enn det de kjente fra sin hverdag. Og herskerne de kjente var først og fremst gjenkjennelige ved sin brutalitet, vilje til makt og overdådige livsstil.

Herodes var viden kjent for sin brutalitet og utsvevende livstil, han myrdet til og med sin egen hustru og tre av sine sønner. Romerne var forhatte okkupanter som krevde underkastelse og som brutalt korsfestet dem som kunne true det romerske imperiets stabilitet og makt. Denne herskermåten forplantet seg i hele samfunnet. Gjeterne visste at det ikke var nåde for dem hos godseierne dersom de mistet noen av husdyrene på sin vakt. Den jødiske lovens beskyttelse av fattige arbeidernes rettigheter ble som oftest oversett.

Gud – herskeren over alle herskere - var det ekstra stor grunn til å frykte. Den mektigste av alle herskere måtte vel bevise sin makt ved å være enda mer brutal enn en liten småkonge i Jerusalem? Det var nok av fortellinger fra folkets historie som bekreftet et slik bilde av Gud.

Kongen i Jerusalem eller keiseren i Roma kunne en holde seg unna og om nødvendig flykte til Egypt utenfor både godseiere og Jerusalemkongenes rekkevidde. Alt det som beveger seg i sinnet av skuffelser og begjær og hovmod og sinne og urimeligheter og svik – alt dette kunne selv ikke den mektigste konge få makt over. Men Gud Herren kunne! «Herre, du ransaker

meg og du vet om jeg sitter eller står, du kjenner alle mine veier! Hvor skulle jeg gå fra din pust, hvor kunne jeg flykte fra ditt ansikt?» (Salme 139, 1+3+7).

Det var ikke rart at gjeterne ble redde da de skjønnte at himmelen selv kom til dem denne natten.

Men engelens budskap var ikke: «Frykt Gud!», men: «Frykt ikke»!

Lyset fra himmelen kom ikke for å avsløre gjeternes mørkeste hemmeligheter, men for å gi dem nådens varme.

Englenes herlighet var ikke herskernes overdådige luksus, men budskapet om glede og fred for hele folket, også for gjeterne og andre arbeidsfolk.

Lovsangen var ikke underkastelse til herskeren, men en lovsang med løfte om Guds fred til alle mennesker.

Tegnet

Tegnet på Guds tilstedeværelse hos menneskene var ikke et tegn der gjeterne ikke ville føle seg hjemme, i storfolks saler. Tegnet ville de finne der gjeterne kjente seg mest hjemme, i stallen, i krybben til sauene og geitene de passet på og der de stramme fjøsluktene som folk foraktet når de gjenkjente dem i gjeternes klær, hørte hjemme. Og selve tegnet var det ingen grunn til å frykte: Et barn «pakka godt inn i noen tøyfiller i kassa der døm fora dyra», som Torunn Båtvik skriver i dagens Fredriksstad Blad i juleevangeliet på Fredrikstad-dialekt.

Julenatten var natten da himmelen kom til menneskene og ble ett med alle menneskers hjem, også de som ikke har et annet hjem enn der dyrene finner ly. Tydeligere kunne ikke Gud kommunisere det ufattelige budskapet om at verdens hersker kommer med nåde og raus kjærlighet slik at vi alle kan oppleve livene våre verdsatt og sett av himmelen selv.

Gjeterne ble selv et tegn på Guds veier. De var ikke verdige til å vitne i en rettsal fordi de ikke ble ansett for å være troverdige. Men de ble funnet verdig til å være de første som fortalte at barnet i krybben var frelser for alle folkeslag, ordene Maria gjemte i sitt hjerte.

Vår frykt

I Norge i dag har vi ikke despoter som konge og statsminister og ordfører.

Men mange i våre nabolag kommer hit på flukt fra slike herskere og despoter som gjeterne kjente. Tar vi oss tid til å lytte på deres fortellinger, kommer Herodes til live som en nåtid realitet og ikke en person fra historiens skraphaug. De er flyktet til oss for å finne beskyttelse og humanitet.

I Norge holder ikke statsmakten oss i et jerngrep.

Men flere og flere opplever at vi er i ferd med å skape en kultur der vår evne til å yte på alle fronter holder oss i et prestasjonskravenes jerngrep. Stemmen i speilet sier at de andre er vakrere og flinkere og dyktigere og rikere. Frykten for ikke å strekke til er i ferd med å bli en del av for mange unges livsfølelse.

Det er ofte barn og unge som bærer de tyngste bøkene. I det krevende arbeidet med å finne sin livsvei er det lett å bli forført av de overveldende kravene fra alle hold.

Ufattelig trist er det når gamle hedersmenn og kvinner som lever livets siste kapittel opplever krav om å prestere for å hevde sitt menneskeverd og livsrett og er full av frykt for å være til bry. Som om ikke konfrontasjonen med livets avslutning er en tung nok byrde!

I en kultur som trodde at det å avsette Gud ville skape frihet og glede, våkner mange opp og ser at Gud er erstattet med langt hardere krefter og myndigheter.

Julens budskap

Når kravene til oss er korrekt oppførsel, er julens budskap at Gud fødes i en stall der gjeterne med fjøsklærne på føler seg velkommen og hjemme.

Når vi føler at kosmetikk og forbedringer av fasadene må til for å bli godtatt, er julens budskap at Gud tar i mot oss slik vi er og viser oss nåde.

Når vi forventes først og fremst å sikre våre egne interesser i konflikt med andre, er julens budskap fred for alle i en felles menneskehet.

Når vi hver for oss og som enkeltindivider forventes å skape vår egen fremtid, er julens budskap at vi holdes opp av Gud selv i fellesskap der vi sammen utgjør en himmelsk regnbue i mangfold og særpreg.

Så er det ikke så underlig at Jonas Dahl kan skrive: «Nå vandrer fra hver en verdenskrok i ånden frem, i ånden frem, et uoverskuelig pilgrimstog mot Betlehem, mot Betlehem. Se barna går foran, glad i flokk, så kvinner og menn, så kvinner og menn, selv skjelvende gamle tar sin stokk: Til krybben hen, til krybben hen».

De kommer for igjen å høre og oppleve at en annen virkelighet er blitt en del av vår virkelighet. Himmelen herlighet der vi alle er inkludert, der lys er nåde, der fred for alle er visjonen og der vi sammen er invitert med alt vårt til å forme en fremtid i fellesskap, er kommet til hver og en og hele menneskehetens fellesskap. Da er det virkelig grunn til å si:

Ære være Gud i det høyeste! Som var og er og blir en sann Gud fra evighet til evighet! Amen